

“Felicitats per haver contribuït a fer de la llengua catalana una eina de comunicació social i de convivència.”

44 de segle

Des de la famosa pesseta de Fuster fins a l'actualitat han passat, qui ho havia de dir, 25 anys. EL TEMPS enfoca avui cap a la maduresa tot reconeixent-se les arrels: en aquest primer reportatge d'aniversari repassarem precisament alguns dels moments que ens han fet com som.

Quin fil uneix Xavier Vinader amb Fabià Estapé? I Valentí Puig amb Ferran Torrent? La pregunta té resposta òbvia, feta des d'aquestes pàgines d'aniversari. Podríem continuar fent parelles, trios i grups: Assumpció Maresma amb Joan de Sagarra i Martí Domínguez i Vicent Sanchis i un etcètera de veus i visions i maneres brillants d'encarar l'ofici d'analitzar i explicar i escriure i retratar situacions i personatges i fets i les històries més rocambolesques, definitòries, punyents, divertides que poden quedar impreses després en un grapat de fulls que les volen fer llegidores. El fil que ha travessat 25 anys d'història és precisament, és clar, aquesta mateixa revista que avui teniu, lectora, lector, a les mans, i que s'ha anat confegint amb la suma de totes les veus que li han donat forma durant un quart de segle. I de les que la continuen modelant ara mateix.

Abans del zero. Emili Payà, de l'equip de programació de l'Octubre, a València, mostra amb un somriure d'orella a orella un antic llibre de comptes que encara conserva. Potser per la mena de criatura que havia de néixer, potser per la mena de criatura que va ser, potser per la colla de gent que la va fer possible, i pel moment, i per més potsers que s'acumulen, per

A moltes veus

Aquesta imatge ja és tot un símbol: posant a la primera redacció de València, Vicent Partal en primer terme i, d'esquerra a dreta, Adolf Beltran, Emili Payà, Albert Peiró, Ismael López i Enric Bellveser.

poc que preguntis, i també per poc que la conversa s'animi amb anècdotes no sempre després reproduïbles (però que, al capdavant, també acaben fent història, o llegenda), resulta que afloren petits trofeus sentimentals que

l'estima ha preservat durant... 25 anys! “No, no, més de 25”, puntualitza Emili Payà: “Això és EL TEMPS abans d'EL TEMPS!”

I és cert: la història de la revista comença abans d'aquell primer número

“Felicitó el setmanari EL TEMPS pels seus 25 anys de bon periodisme polític, cultural i d'actualitat social. I com a referent de la defensa de la llengua i de la identitat del País Valencià.”

La primera vegada de...

Joan Fuster

Topografia política

núm.
1

Ja ho sabem, que això de dretes i esquerres no passa de ser una distinció convencional: de fet, i poseu-vos on vulgueu, sempre hi ha algú més a la dreta o més a l'esquerra. Però em fa la impressió que, d'un temps ençà, el personal manifesta una precipitada tendència a desesquerranitzar-se tant com li ho permeten les circumstàncies, almenys dins la “sagrada àrea del dòlar”. Potser es tracta d'un senyal més de la “postmodernitat”, i la cosa tindrà unes explicacions que ara jo sóc incapaç d'endevinar. En tot cas, avui, ja solament són d'esquerres els qui no han trobat l'oportunitat de fer-se de dretes. Calcant una fórmula graciosa i d'origen incert, podríem dir: “Un esquerrà que veu la televisió no és un esquerrà, és un televident.” [...]

catalanistes, els seus excorreligionaris. Inculpció desorbitada i apressadament desmentida per empàtiques declaracions d'espanyolisme dels que s'hi queden. No calia, potser. Que l'anticatalanisme és espanyolisme és una veritat de peu de banc. (També té un tuf feixista que tomba de cul, però, d'això, Don Vicente no en diu res: és natural). I, no obstant això, Don Vicente ha marxat. I ha marxat perquè l'anticatalanisme és un espanyolisme força peculiar. [...]

Ramon Barnils

El café, que durí

núm.
1

Ara diu que pensen retirar el servei de café per a tothom: diu que també entre les autonomies hi ha classes; que no es poden fabricar les autonomies amb fotocopiadora –amb vietnamita, deu dir el gendre dels Omeies de Sevilla, que és un carrossa de la política–; que a Catalunya i a les Províncies Bascongadas, sí, perquè, allí, hi mana la dreta, i ja se sap que el nacional-autonomisme és cosa de dretes, tret del nacional-autonomisme espanyol que és cosa de tothom, com Hazienda. Però que els altres, no: als altres, l'estat els regularà l'autonomia segons que li ho permet l'article 26, i que, una vegada més, convé de fer públic per a il·lustració dels afectats:

Per l'article vint-i-sis i en cas de greu compromís, l'Estat té atribucions per passar-se pels c... totes les lleis del país. [...]

publicat el maig del 1984; abans, fins i tot, dels diversos números zero que Begonya Pardo, quan encara no era secretària de qui s'havia de convertir en l'editor del setmanari més llonge dels Països Catalans, va anar anotant en un full de calendari que –no caldria sinó– ha preservat durant tots aquests anys de la paperera. S'han trobat amb Payà, brandant cadascun el seu petit trofeu: ella els puntets al costat de cada setmana, que representaven els assaigs, el compte enrere abans de la prova definitiva, la que havia d'arribar, a final de maig, fins als quioscs (“Mira, fins a tres números zero, vam arribar a fer!”); ell, aquelles primeres despeses que resumeixen perfectament les condicions en què va néixer la criatura de paper, amb les 250 pessetes per a fotocòpies o la fita de gastar-ne, atenció, 1.260 (cosa de set euros mal comptats) en “un ròtring per a EL TEMPS”.

Amb les seves ulleres i el gest sempre suau, Quica Sena s'ho escolta i somriu per sota el nas. Treballa a la secció administrativa del setmanari, ininterrompudament, des del bell començament. Des d'aquell abans que dèiem. Perquè encara no era i ja demanava feina, la revista. Li calien, d'entrada, subscriptors. I això és el que es van posar a fer. A fer

Vicent Martí

Don Vicente com a símptoma

núm.
1

L'eixida de Don Vicente Ramos d'Unió Valenciana, partit del qual ha estat fundador, president i pensador, és molt més que una anècdota pintoresca. És un símptoma ben significatiu de l'escabrosa evolució de l'anticatalanisme autòcton. I és que Don Vicente ha abandonat la paraeta acusant de nacionalistes valencians, i fins i tot de

Vicent Ventura

“Una delicada insinuació de l'amic alemany”

núm.
1

Tots n'hem sentit parlar moltes vegades, del llenguatge diplomàtic, com d'un estil tan subtil de dir les coses, que ben freqüentment resulta difícil arribar a alguna conclusió sobre allò que volen dir les paraules emprades. Els subterfugis que l'ús de les comunicacions entre governs han

“Cal congratular-se del quart de segle de premsa en català que representa EL TEMPS. La meua enhorabona a totes les persones que han fet possible que, des de les pàgines d'EL TEMPS, s'hagi defensat la nostra llengua i els interessos dels territoris de parla catalana durant aquests 25 anys.”

promoció, vendre il·lusió, implicar un bon grapat de milers de persones per a dur endavant un setmanari. “Depèn de tu”, explicitava l'eslògan amb què es presentava el projecte per pobles i ciutats. Encara no se sabia qui hi escriuria ni ben bé quina forma prendria ni res. Només que seria íntegrament en llengua catalana, que tindria vocació europea, que el seu àmbit referencial serien els Països Catalans, que l'editava Eliseu Climent.

L'enquesta. “Feia anys que ens rodava pel cap, que en parlàvem amb Fuster i amb Mansanet i Ventura: sempre havíem pensat que l'única manera de cohesionar el país era comptant amb mitjans de comunicació. De fet, volíem definir un espai igual com havia fet *Le Monde* a França després de la Segona Guerra Mundial o *El País*, a Espanya. D'acord que nosaltres érem més petits, però vam determinar d'arribar fins allà on poguérem, amb el màxim esforç, al màxim de lluny”, explica Climent mateix.

Es van decidir a fer, en col·laboració amb Josep Vicent Marquès, des de la Universitat de València, un estudi entre la possible clientela valenciana: per saber-ne les preferències, per escatir quines opcions tenia la revista, per començar a remoure el panorama.

Per a dur endavant el setmanari calien molts suports: abans de sortir a la llum se succeïren els actes com aquest, amb lema explícit: “Depèn de tu”.

“Es preguntava com rebrien un setmanari, una ràdio, un diari, si havia de ser en català o bilingüe...”, recorda Emili Payà. La resposta majoritària, entre els milers d'enquestats, va sorprendre: “Van dir que havia de ser en català i de Països Catalans!”, s'exclama Climent: “En aquell moment era una bogeria. I des de València! Però en realitat, no hauria tingut sentit fer una altra cosa. I l'enquesta, a més, va sortir així.”

Inicialment, van pensar també en una ràdio. Tots dos projectes van avançar d'entrada més o menys paral·lels. L'emissora fins i tot va arribar a tenir un nom, Ràdio Zero (“Perquè era la base de tot”, apunta Climent, “igual com el camp zero per a ascendir a l'Himàlaia”); i se'n van fer estudis tècnics; es van comprar discs; es va trobar un bon terrat per a l'antena. Però, continua l'editor, “em cridà Antoni Asunción, que feia de director general de mitjans

consagrat arriben a extrems tan curiosos com allò de les “notes verbals”. Segons la literalitat de l'expressió, entregar una “nota verbal” consistiria en el fet que l'ambaixador corresponent recitaria al ministre d'Afers Exteriors “contrari” una paragrafada, més o menys llarga i més o menys enèrgica, i després li giraria l'esquena sense caure en la temptació impertinent de dir-li:

—Ben entés que la pròxima vegada que ens convoqueu no tornaré amb paraules. Vindré amb un paper escrit on constaran tots els ets i els uts. Què us penseu? Tirarem mà de bolígraf i sabreu què és pa de color.

Joan F. Mira

Som els millors, en matèria festera!

núm.
4

Fa cosa de seixanta o setanta anys, la vespra de Sant Joan, la bona gent d'Alacant practicava encara amb entusiasme un vell costum: es reunien als terrats de les cases, a les hortes del voltant de la ciutat, a la platja, a menjar-se la coca

fullada. I mentrestant llançaven coets, encenien bengales, i pels carrers cremaven multitud de fogueres que els xiquets animaven llançant-hi l'estoreta velleta i tot el material combustible que podien trobar. “Y en las calles cruzábanse los grupos de hombres y mujeres con música de guitarras y bocinas. Un humo pesado y acre iba invadiendo la ciudad, apestando a paja y a esparto quemado”, escriu don Rafael Altamira, il·lustre polígraf. Deu ser per això que la major part dels alacantins encara parlaven valencià. El fum d'espart i de palla. [...]

DOMÈNEC UMBERT

Una imatge explícita d'El Temps del Rock, el concert que es va celebrar a Barcelona la vigília de l'Onze de Setembre del 1986.

de comunicació: ‘Sé que vols fer una ràdio’, em va dir: ‘T’ho prohibirem’’. En realitat, ningú no n’estava pas gaire convençut, de l’opció radiofònica, i no s’hi van posar forts. “Si haguérem vist clar que podíem fer una ràdio, hauríem presentat batalla, com ja hem fet més vegades. Però allò va ser l’empenta per a centrar-nos en EL TEMPS.” Casava més amb el tarannà lletraferit dels impulsors, probablement. Però també era més complicat d’engegar. Era qüestió de posar fil a l’agulla. Per bé que alguns, d’entrada, no van deixar de posar-se les mans al cap.

La pesseta de Fuster. L’anècdota és coneguda i comença amb la cara d’estupefacció del notari Beunza, que alçava acta de les aportacions econòmiques que havien de permetre d’engegar màquines: Joan Fuster hi va donar una simbòlica pesseta i una frase per a la història: “Pel que ha de durar...”

No hi havia gaire gent que ho tingués clar, que l’aventura podia arribar a bon port. Per amistat, i per confiança, i perquè també en veien la necessitat, Max Cahner i Rafael Mansanet i Fuster mateix van jugar la carta que tocava. Però

sense estalviar burxes a l’editor. “Fuster només repetia: ‘I després com pagarem?’ I tenia raó, és clar. Racionalment, tenia raó. Però s’havia de fer”: Climent s’hi va entussodir, s’hi va obsessionar, i gràcies a aquella dèria personal, la quimera ho va deixar de ser. Una pesseta, si és de Joan Fuster, dóna per a molt.

Eliseu Climent no recorda com se li va acudir el nom, però de seguida se’n va enamorar. I va fer mans i mànigues per aconseguir-lo. Perquè, d’entrada, estava ocupat: ja s’havia projectat un EL TEMPS, a Barcelona, que no havia reeixit. “I ens en vam anar a parlar amb Jordi Maluquer, que tenia el nom registrat. Es va alegrar de veure que algú li donaria vida, i ens el va cedir.”

Ja tenien nom i projecte. La pesseta de Fuster. Els diners que hi van sumar les participacions de 5.000 i 10.000 pessetes. L’enquesta. La campanya. Només hi faltava la revista. Feia vertigen. “No s’ha d’oblidar que en aquella època, a València, ni tan sols teníem periodistes en català. Ni tècnics. Ni res. Els vam haver de fer”, recorda Climent. Però això aniria arribant amb la pràctica, amb el temps –precisament–, amb les conjuncions de talents. De moment, s’ajor-

nava el salt sense xarxa, s’assajaven maquetes, passaven les setmanes. “I encara hi seríem si Rosa no s’haguera plantat”, destaca sempre el seu marit (i editor –gràcies, de fet, a aquell gest– de la revista). Rosa Raga, responsable de 3i4, efectivament, va plantejar l’últimàtum: o surt ara o tanquem. Ni tan sols la imminència de l’estiu no va servir d’excusa per a un nou ajornament. O ara o mai, havia dit Fuster, i Raga li va prendre la paraula. I va funcionar.

El primer editorial, signat pel primer director, Francesc Pérez Moragon, recollia aquell pic d’insolència imprescindible –i d’ambició– per a dur endavant un projecte que molts –fins i tot amics– preveien efímer. El primer reportatge l’escrivia Ferran Torrent. De seguida Vicent Partal assumia la mirada internacional. Per a obrir la revista, l’opinió de Fuster; per tancar-la, la de Ventura; i, al mig, tanta qualitat com cada setmana hom li va saber donar. “La nostra premissa era fer periodisme normal. Agosarat i documentat alhora. Mai no hem perdut de vista les anormalitats del país, però Barnils sempre deia: ‘Davant del dubte, mira Europa.’ També en això li vam fer cas”, resumeix Climent.

Mad Max. I tot plegat, amb una precarietat de mitjans que, vista en perspectiva, posa els cabells de punta. “Aquelles sorolloses màquines d’escriure, els viatges avinguda amunt carregant *Le Monde* o la Gran Enciclopèdia cap a la papereria per fer fotocòpies...!”, evoca Emili Payà: “Indescriptible.”

La fita que recorda amb més estima Francesc Sellés és, indiscutiblement, l’arribada triomfal del fax. Ordinadors i internet i telèfons mòbils i etcètera: “Tot això està molt bé, però el canvi radical, bestial, va ser el fax.” Abans que l’invent s’instal·lés a la redacció, les cròniques es dictaven per telèfon: una murga difícil de descriure i que “allargava la feina fins a límits exasperants”. Es preniën les notes a mà i després es picaven a la impremta mateix, en un local que el jove filòleg va trobar, en la seva primera incursió, directament

“L’aniversari significa un èxit per als treballadors i la seua professionalitat, que han fet possible la continuïtat d’una publicació que ha servit per a la cohesió social de la comunitat catalana en uns temps estranys i difícils, al llarg dels quals la societat política està immersa en la seua particular travessa pel desert.”

La primera vegada de...

Biel Mesquida

Jo som de Castelló de la Plana

núm. 4 Un català de Mallorca del cosmos vos escriu. La nit, el tinter, l’escriptura i qualcunes poques coses més, són el planetàrium de la

meua intimitat. Aquesta, dita columna, voldria esser una lletra hebdomedària feta a pols i amb la pols de sedassar idees, fets, comentaris, lectures, etcètera, que han afectat els nostres sentits més elementals. I vos ho dic abans de tot i per no enganar cap lector, aquest subjecte que fa burots damunt l’holandès té una hiperestèsia total pels minsos indicis i passa molt dels grans símptomes. [...]

Josep Piera

New York Flash

núm. 8 Per a un europeu de poble, la imatge inicial de New York només té un adjectiu: impressionant.

Acostumats com estem al fet que tot, a casa nostra, siga d’humanes mides, l’aparatosa grandiositat de les coses americanes ens fa sentir un complex de formiga, una sensació de menudesa que obliga, com als xiquets, a mirar sempre cap amunt, amb els àvids ulls de sorpresa. Tot és immens a New York. I és que, perduda la noció del temps i de l’espai entre aeroports, avions i hores guanya-

des al sol, quan un arriba a New York nota com un acceleró de la sensibilitat, sent que les neurones li funcionen amb tot l’espit adolescent i es contagia d’un frenesí marxós que creia tancat amb pany i clau dins el record. Potser siga aquesta sensació vertiginosa la que féu dir a Josep Pla que a New York calia anar de jove. [...]

Josep Vicent Marquès

Divagacions des de Peníscola

núm. 13 Decidesc oferir a EL TEMPS un dietari. Hauré de buscar-li un nom. Primera idea: que faça referència a la seua probable elaboració nocturna. Segona idea: obrir el diccionari i prendre a l’atzar una paraula en desús, ara que ja sabem dir “nogensmenys”. A la segona pàgina que hi mire trobe “opistògraf”, que vol dir “manuscrit, làpida, etcètera, escrit de les dues cares”. M’agrada, però furgue un poc més i aleshores trobe “llunària”, que no vol dir llunàtica ni llunera, sinó “ofioglossàcia amb la fronda estèril pintanisecta i la fèrtil reduïda al raquis i amb els esporangis en panícula”. Qui es resisteix a la temptació de ser fèrtil i estèril alhora, limitar-se sobriament al raquis i iniciar-se en alguna pinnatisecta? Siga, doncs, “Llunària”. [...]

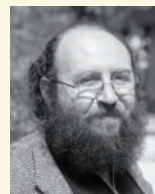

Marc Granell

L'exemple d'Enric Valor

núm. 14 La publicació recent dels dos primers volums de la reedi-

ció de les *Rondalles valencianes*, d’Enric Valor, ha possibilitat l’acostament d’un dels nostres narradors més grans, per fi, a un públic lector que, o bé el desconeixia, o bé només el considerava com a gramàtic i com a nom mític del nacionalisme de postguerra. La personalitat de Valor, certament, en una època en què els consumidors de qualsevol mena de productes (entre ells, el literari) necessiten ser guiats per la publicitat i la recomanació sorollosa, no l’ha fet fàcil. [...]

Quim Monzó

Els falegs

núm. 15 Van sempre un pas enrera dels esnobs, que els menyspreen encara més que al comú de la gent. Acudeixen als llocs just el dia que deixen de ser els llocs on toca d’anar. Per això troben, sempre, que arreu on van és ple de gent, circumstància que no els molesta gens; ben al contrari: res no els angoixaria més que ser sols en un lloc, solitud que no els donaria pas la garantia de ser al lloc on “s’ha” de ser. Van als concerts de Frank Zappa i ni recorden que, una dotzena d’anys abans, el trobaven vulgar, groller, cínic i gens solidari amb les reivindicacions progressistes de l’època. No parlen de cap tema (ni de cap determinada manera) si abans no han sentit que algú en parlava. [...]

“Enhorabona al setmanari, no tan sols perquè fa una publicació catalana que resisteix el pas del temps, que no és fàcil, sinó també per la informació que facilita i per haver demostrat estar sempre oberta a tothom.”

La primera vegada de...

Ignasi Riera

Els anivellats

núm.
17

Són dos homes en un d'aquests restaurants que proclamen, com si fos el gran descobriment, que fan cuina “de mercat” (com si es pogués comprar menjar en una sabateria, posem per cas) i que, al menú, davant de cada plat hi col·loquen l'article definitiu: l'amanida d'espínacs crus amb xampinyons, les endívies amb roquefort, la sopa de peix, l'entrecot de bou amb pebre... [...]

Joan Triadú

Un congrés per a una hora decisiva

núm.
33

Ara fa deu anys —exactament el 28 de gener de 1975— la Junta de Govern del Col·legi d'Advocats de Barcelona va prendre l'acord d'organitzar un “Congrés de Defensa de la Cultura Catalana”. No feia gaire que en una reunió plenària de l'Ajuntament de Barcelona havia estat denegada una petició d'ajut econòmic a l'organització de cursos de català a les escoles, portada aleshores majoritàriament per la gent d'Òmnium Cultural. El resultat de la votació municipal fou tingut per inic (i ho era), però de fet era un resultat normal. I tanmateix provocà molt sanes reaccions i contribuï a provocar diverses respostes. [...]

Montserrat Roig

Contra la feblesa dels altres

núm.
20

Oscar Wilde, pervers i entendent, va escriure la llarga i ressentida epístola *De Profundis* des de la presó de Reading a l'amant que l'havia destruït: l'escocès i artista fracassat lord Alfred Douglas. Wilde li diu: “La feblesa, quan es tracta d'un artista, no és res més que un crim, perquè és una feblesa que paralitza la imaginació.” No he cregut mai que qui intenta de crear una obra d'art posseeixi el monopoli d'una moral sagrada o bé la puresa de la sensibilitat. Això més aviat correspon a aquell qui sap aplicar, moltes vegades inconscientment, el que ha volgut entendre o sentir. És a dir, el que llegeix, el que mira, el que escolta. [...]

Valentí Puig

A contracor

núm.
34

A mitjan dècada dels anys vuitanta ja tenim la plena satisfacció de saber que encertàvem quan deïem que tot consistiria a desmentir, contradir o rectificar els tòpics dels anys seixanta i setanta. De tota manera, jo no sospitava que la rectificació de perspectiva pogués ésser tan vistosa i patent: fins i tot resulta que ara seguim la moda els qui sempre hem vestit corbata. [...]

sortit de Mad Max: “Amb aquell greix negre pertot, i l'aire del conjunt: post-nuclear o postelquefora, mentre fora molt fort”, resumeix Sellés.

El dissabte a la nit tota la redacció es traslladava a la impremta. “Hi duïen l'article i s'hi quedaven, arreglant-lo i discutint i de tot.” Les columnes de text, un cop picades i passades a paper “fotogràfic”, es tallaven amb tisora per anar compaginant. Si sobrava text —que sempre en sobrava—, calia treure'l respectant el trencaclosques —i el sentit—. “Hi havia un gran ambient —continua Sellés— i els elements de la impremta hi contribuïen sumant, als caràcters poc domesticables que definien la redacció, les seues peculiaritats.” I recorda especialment les entrades en escena d'un personatge anomenat “el fotògrafo del pánico” (així, en castellà, com de film B en blanc i negre abans de cap somnada normalització), l'home encarregat de revelar, que compareixia gairebé sempre per sorpresa (i amb ensurt), silencios i demacrat, i amb el qual hi havia brega garantida: “Com que era un blaver ferotge, sempre que podia, ens feia boicot.”

Probablement, hi ha dos elements clau per a definir una època que els protagonistes coincideixen a descriure com a “difícil i apassionant”: d'una banda, aquelles llargues nits de dissabte a la impremta (“jo me les passava penjat del telèfon”, recorda l'editor, “de cobriment en cobriment per cada article que no arribava a temps —o que s'havia perdut! T'ho imagines?—, i deixava buits que calia omplir a corre-cuita; per cada entrebanc insalvable que s'havia de superar com fora. No enteníem cap més sistema de treballar. Potser perquè en aquell moment no n'hi havia cap més, tampoc...”); i, d'una altra banda, el tràfec de paquets i sobres i piles de revistes, amunt i avall del pernil nacional, entre redaccions i delegacions i col·laboradors, viatjant, gairebé sempre, amb els autocars semi (o del tot) pirates que tenien parada davant El Molino, al Paral·lel, i que feien rutes a meitat de preu.

“EL TEMPS ha exercit un paper vital per donar-nos a conèixer l’actualitat dels països de parla catalana als uns i als altres. I ho ha fet des d’una visió compromesa amb el país, amb un mirada lliure i oberta al món, i una idea molt clara: catalanitat és llibertat.”

EL TEMPS

Un moment d’esbarjo, al pati de les Escoles Pies de València: és el seminari de periodisme d’investigació organitzat per aquest setmanari l’estiu del 1985. Al centre, amb pantalons negres, l’home que hi va fer de professor (i àrbitre), el mestre Ramon Barnils.

I, salvant les situacions més surrealistes, també: l’única vegada que la revista va estar a punt de no sortir va ser quan ja s’imprimia a Madrid. Cada divendres, de matinada, partia el missatger cap a la Meseta, amb els fotolits preparats per a les màquines. Fins que un control de la guàrdia civil, que cercava el pròfug Antonio Anglés arran dels luctuosos fets d’Alcàsser, va trobar que aquell xicot, conduint a aquelles hores, per aquelles carreteres, hi tenia retirada. Que no, que jo porte revistes, que no sóc Antonio Anglés! “Y dónde están las revistas, eh? Dónde están?” Van passar hores, fins que van donar per bo el concepte *fotolit* i van comprovar que, tot i venir de València, el missatger d’EL TEMPS no tenia res a veure amb l’Anglés del dimoni.

Una naia a la capital. “Aquell espai de comunicació anava amb autobús”, resumeix l’editor. 25 anys després, el famós coll d’ampolla ferroviari Castelló-Tarragona continua escanyant comunicacions, però el flux intern entre les tres redaccions és més senzill i fluid. Els anys 80, tot s’ha de dir, semblava una gimcana. Però, per definició i concepte, EL TEMPS es feia des de València i des de Barcelona i des de Palma, també. Sense fax, d’entrada. Però des del triangle essencial des d’on s’abastava informativament i referencialment la resta del territori (“I d’aquí al món”, resumeix l’editor).

Poc temps després de posar-se en funcionament, la revista va obrir delegació a Barcelona. I a Palma. Passats els anys, es va consolidar la redacció

multipolar que ha definit mirades i continguts. “Sembla mentida, veient què hem aconseguit, recordar que venim d’aquella naieta fosca on vam encabir les olivettis, al carrer d’Avinjó”, apunta Climent. Quan el mecenes que l’havia cedida va voler cobrar un preu que no es podia pagar, van haver de cercar un altre aixopluc. Fou el moment en què Ramon Barnils, a la seva eclèctica –i brillant– manera, es va fer càrrec de la redacció barcelonina. Però d’entrada els mitjans materials no van acompanyar el creixement en qualitat: a tocar de la nova seu (“per això ens ho llogaven tan bé de preu!”, explica Climent) hi havia embolics de tràfic de droga. “I au, tornarem a agafar els trastos, rodant per Barcelona amb la màquina d’escriure sota el braç!”

1984-2009
25 ANYS

Joan Puigercós **President d'ERC**

“No passa el temps per a EL TEMPS, el principal referent d'anàlisi política dels Països Catalans dels darrers 25 anys.”

De mica en mica tot va anar prenent forma, però, i a aquella delegació inicial amb la ploma exigent de Mercè Ibarz, s'hi van sumar després els talents d'Andreu Carpena, d'Assumpció Maresma, Josep Maria Pasqual... i també Barcelona va tenir redacció amb tots els ets i uts. En començar els anys 90, Oriol Castanys va ser el primer director de residència barcelonina. El dinàmic joc d'equilibris quedava consolidat. Cada redacció reclamava un pes específic que les altres no li cedien fàcilment. I en aquest estira-i-arrotonsa la revista ha trobat la seva veu característica. Sense caure en l'especejament, complementant temàtiques i punts de vista. Àlex Milian, l'actual director, morellà instal·lat a Barcelona, ho defineix amb una expressió que potser caldria encunyar: “Tenim una divergència connectada.”

“I ja va bé, també, que a Barcelona coneguen què es cou a la resta del país”, ens comenta el cap de publicitat, Salvador Martínez. Ell recorre pobles i ciutats dels quatre punts cardinals, i en coneix interessos i necessitats. Encara que de vegades sigui difícil de treure dades (les particions autonòmiques converteixen sovint la confecció d'un gràfic d'aparença senzilla en meticulosa punta de boixets, especialment per destriar les xifres de Catalunya Nord i la Franja de Ponent, per afegir-hi les d'Andorra), i que inevitablement sorgeixen notícies d'àmbit més regional, “sempre s'agraeix la visió de conjunt”, destaca. Al capdavant, més enllà de fets concrets (“una portada sobre Joan March o Matutes ja saps que arrasarà a les Illes”), en repassar alguns dels números més venuts, Martínez constata que l'interès sol ser generalitzat: “Aquella portada del 2004 sobre

PRATS I CAMPS

La revista que arriba a quioscs i subscriptors cada setmana és el resultat de la conjunció de moltes veus: vet aquí un grapat d'imatges amb alguns dels protagonistes d'aquesta història, al llarg d'EL TEMPS.

l'espoliació fiscal, o quan traiguérem

‘L'adéu (oficial) de Jordi Pujol’, o una altra de molt bona sobre l'ortodòxia catòlica, o, és clar, aquella de l'Elefant Blau”. Després hi ha els casos curiosos: “Vam publicar una portada molt bonica: ‘Què passa quan fem l'amor’. Aquella setmana no vam parar de rebre telefonades de biblioteques perquè els n'enviàrem més exemplars.” Per què? Salvador Martínez riu satisfet (“És que el nostre treball és exigent, però també té molt bons moments”) i continua: “Perquè en aquest cas, tenir èxit entre el públic jove significava que s'enduïen la revista a casa i deixaven les biblioteques sense!”

“Per què feu periodisme?” Eliseu Climent va

EL TEMPS

deixar anar la pregunta a raig, i el director d'EL TEMPS, que tenia il·lusió per aquella beca al setmanari que veia com “un referent en els mitjans de comunicació en català”, es va quedar garratibat. “T'has de posar en situació”, recorda Àlex Milian: “Era

JORDI PLAY

"Durant aquests 25 anys, EL TEMPS ha estat el veritable corredor mediterrani de la comunicació periodística en català. Per molts anys."

mina la creativitat del setmanari i on troba l'adob "de les millors èpoques que hem tingut. I de les que tindrem".

Quan li preguntem per l'altra cara de la moneda, per algun dia difícil que recordi a la revista, Milian no dubta a assenyalar com, de València estant (i per tant, i de retruc, a la resta de redaccions) es va viure "el tall del 1995": l'arribada de Zaplana a la Generalitat valenciana va significar passar a ser considerats, oficialment i literalment, una publicació "lesiva" (!) per a la societat: "És clar que aquell fet amagava l'excusa per no pagar un ajut per als mitjans en català que ja havia aprovat el govern anterior, però més

però el vincle amb EL TEMPS, en el cas de Milian, ja no es va trencar. Era el 1991 i aquell becari va xalar de viure la revista per dins i, des d'ella, la publicació "d'aquella novel·la tan bonica de Manuel Vicent, que cada setmana il·lustrava

Andreu Alfaro, amb un traç senzill i magnífic: va ser un luxe, aquell estiu!"

Un parell d'anys i algunes col·laboracions després, Milian entrava a la redacció de València, amb Miquel Alberola i Joan Oleaque i Jordi Sebastià ("era un temps amb molta passió, també, aquell, d'instal·lar-se a la redacció fins i tot a dormir, quan calia"), i després se'n va tornar a Barcelona. Coneix, per tant, de primeríssima mà, dos dels pols d'aquella "divergència connectada" on es conju-

enllà de l'afectació econòmica, que també la va tenir, hi ha la qüestió de tancar, a posta i de manera inaudita, qualsevol via de comunicació amb nosaltres. Les penjades de telèfon han estat sistemàtiques, des d'aleshores, només d'explicar de quin mitjà ets. Això diu molt poc a favor de l'aptitud democràtica de determinats governants, però a nosaltres ens ha servit per a esmolar el sentit periodístic. De tot se n'aprèn".

I coincideix també Eliseu Climent en el balanç general: "Ha costat molt. Moltíssim. No hem tingut mai ni un sol moment de tranquil·litat econòmica. Però sí que hem guanyat una cosa, en tots aquests anys: credibilitat. Fem, finalment, un setmanari de nivell europeu. Des de la dificultat permanent, però també des de la il·lusió permanent."

Núria Cadenes